

244/66

6.4.44

5

Göteborg

Västra Frölunda 41

Tynnered

Stensättning

Inv. nr. 48628

Göteborgs stadsmuseum
Arkeologisk arkivrapport

Nr 1964:23

Ark. Ark. Gbg. Kam.

GÖTEBORGS STADSMUSEI
BIBLIOTEK

Rapport över undersökning av fornlämning 23:741, Göteborgs stadLäge och beskrivning:

Fornlämningen 23:741 är belägen på stadsäga nr 18306 inom Göteborgs stad. Den ligger på ett mindre bergsparti i Tynneredsdalens norra del. Den har inte något markerat toppläge.

Stensättning (stenjordsamling) 7 m diam, och 0,2 m hög. Kraftigt övertorvad med ljung- och grästörv och med i ytan enstaka stenar 0,1 - 0,3 m stora. I anläggningens SÖ del en ca 4 m lång utrasning.

Grävningstid och arbetsstyrka:

Grävningstid: 4 - 22 maj 1964 (Undersökes delvis samtidigt med 23:769 och 23:815.) Undersökningen utfördes av Göteborgs arkeologiska museum. Arbetet leddes av fil.lic. Carl Cullberg (4 - 15 maj) och fil.kand. Kjerstin Cullberg (15 - 22 maj). I övrigt deltog fil.kand. Maja Jackson, fil.stud. Jan Rosvall och fru Gudrun Fernholm. Arbetare från Göteborgs stads gatuavdelning: Einar Ögren, John Ivarsson. Från Göteborgs stads parkavdelning: Anders Balsby.

Arbetstid: 129 arkeologtimmar, 257,5 grovarbetstimmar.

Arbetsbeskrivning:

Efter förberedande fotografering (foto 1, 2) och uppläggande av mät-system lades över anläggningen en profillinje i N-S. Därefter av-torvades först området V profilen och sedan området Ö profilen samt till sist rösets fortsättning åt SÖ, varvid lades en profil över ut-rasningen i huvudriktning Ö-V. Därefter borttogs rösestenen ned till berggrunden. Anläggningen fotograferades och avvägdes kontinuerligt och profilerna ritades. Undersökt yta: 60 m².

Som utgångspunkt för mätningarna har använts Göteborgs stads polygon-punkt nr 11106 med en höjd av 37,36 m över stadens nollplan, som ligger 10,137 m under medelvattensnivån.

Grävningsiakttagelser:

Anläggningen uppdelades i Område V (väster om profilen) och Område Ö (öster om profilen) samt Område SÖ (utrasningen S och SÖ om område Ö).

Område V. (Foto 3, 4)

Området bestod i sin norra del av en oregelbunden stensamling av stenar mellan 0,2 - 0,8 m:s storlek. Dessa låg ovanpå en jordfylld klyfta, vilken var ca 1 m bred i höjd med stenarnas undersida i områdets norra del. Den smalnade V-formigt av nedåt och var ca 0,5 m djup. Den planade ut mot söder. Där bestod röset av väl packade flata stenar varav några gick upp i grästorven. Storlek ca 0,2 - 0,5 m. Mellan stenarna låg något jord.

Område Ö. (Foto 5, 7)

I områdets södra del sträckte sig från profilen och ca 1,5 m åt öster den under område V nämnda stensättningen av flata väl packade stenar. Områdets norra hälft samt den del av området som låg öster om den väl packade stensamlingen bestod av en oregelbunden stensamling med stenar av mycket varierande storlek 0,1 - 0,7 m stora. De uppfyllde en grund klyfta eller svacka i berggrunden. Denna svacka låg öster om och utan samband med den klyfta som låg under område V. Området har ingen klar begränsning åt SÖ.

Område SÖ. (Foto 6)

Området utgjordes av en oregelbunden övertorvad stensamling, som huvudsakligen utfyllde de N-S-gående sprickorna i berggrunden. Stenstorleken varierade mellan 0,1 - 1,0 m. Den östligaste delen av området upptogs av en ca 1,1 m djup triangulär klyfta. På berggrunden låg underst i klyftan ett pinnmolager och över detta ett ca 20 cm tjockt skikt av mullfärgad grovmo. Detta grovmoskikt överlagrades av den oregelbundna stensamlingen som i sin tur var övertorvad. Inga konstruktioner eller särskilda anläggningar kunde konstateras inom området.

Skålgropar. (Foto 8, 9)

I den nordvästra kanten av röset framkom utanför stenpackningen men under den grästorv som täckte bergytan 13 (ev. 15) skålgropar. Läge i förhållande till graven, jfr ritning 1.

Kistan. (Foto 10, 11. Ritning 2)

Under den sydligaste delen av N-S profilbänken och således också under den flata stensamling som iakttagits i område V:s och Ö:s södra delar framkom en kistliknande konstruktion. Den låg med sin längd-

riktning i N 10°V. Kistan bestod av 4 stenar, vilka bildade en rektangulär inramning. Sten nr 4 borttogs innan kistkonstruktionen observerades. Dess ungefärliga läge har rekonstruerats.

Beskrivning av de fyra stenarna samt (nr 5-9) vissa kvarliggande stenar i profilbalken invid kistan:

- 1/ Häll, 0,67 m lång, 0,20 m bred och 0,20 m hög.
Hällen har skarpa tämligen raka kanter. Endast en rotfält skiljer den från berggrunden.
 - 2/ Häll, 1,23 m lång, 0,33 m bred och 0,06 - 0,10 m hög.
Hällen är i västra delen (mot kistan) väl tillhuggen och har här närmast rätvinkligt genomsnitt. I södra delen ligger den på ett ca 2 cm tjockt jordlager, i norra delen endast på en torvfält.
 - 3/ Häll, 0,76 m lång, 0,27 m bred och 0,12 m hög.
Hällen har närmast rätvinklig genomskärning. Den vilar på ett ca 4 cm tjockt jordlager.
 - 4/ Sten, 0,28 m lång, 0,28 m bred och 0,17 m hög.
Den har närmast rätvinklig genomskärning. Exakta läget på berget är osäkert.
 - 5/ Sten, 0,52 m lång, 0,23 m bred och 0,10 m hög.
I nordöstra delen finns ett ca 0,10 m djupt jack. Av oregelbunden form med avrundade hörn. Endast den västra mot kistan vettande sidan är rak.
 - 6/ Häll, 0,47 m lång, 0,10 m bred och 0,10 m hög.
Täcker skarven mellan hällarna 3 och 5. Vilar på ett ca 1 - 2 cm tjockt jordskikt.
 - 7/ Klumpsten, 0,35 m lång, 0,20 m bred och 0,10 m hög.
Vilar på ett ca 4 cm tjockt jordskikt.
 - 8/ Klumpsten, 0,35 m lång, 0,20 m bred och 0,06 m hög.
Vilar på ett ca 4 cm tjockt jordskikt.
- Klumpstenarna nr 7 och 8 ingår ej säkert i kistkonstruktionen. Kvarlämnades i balken då de låg i nära anslutning till kistan.
- 9/ Sten, 0,13 m lång, 0,09 m bred och 0,06 m hög.
Utfyller skarven mellan häll nr 1 och 5. Vilar på ett ca 1 - 3 cm tjockt jordskikt.

Kistan var fylld med en tät småstenspackning där stenarna var ca 4 - 8 cm stora. Södra delen av kistinnehållet bortgrävdes innan kistan observerades. Enligt grovarbetarens uppgift låg även här en småstenspackning. Mellan stenarna i packningen låg en tunn jordfyllnad. I denna enstaka krukskärvor. En ca 0,5 - 1,0 cm tjock rotfilt låg mellan småstenspackningen och berggrunden. Häll nr 2 låg uppallad med ca 5 cm stora stenar under sin östra långsida, vilken vette in mot kistan. Under hällens västra del iakttogs enstaka små bitar av träkol. Under häll nr 3 fanns ett jordlager ca 1 - 4 cm tjockt. Det var tjockast under hällens östra långsida.

Sten nr 5 hade en ca 3 cm stor sten under den norra änden. Mellanrummet mellan stenen och bergytan utfylldes av jord i vilken iakttogs enstaka träkolsbitar samt en krukskärva.

Under häll nr 1 och stenarna 7 - 9 låg ett tunt jordlager.

Profil. (Foto 12. Ritning 3)

N-S-profilens lagerförhållanden med undantag för kistan återkommer i alla delar av röset som täcks av områdena V och Ö.

Profilen grävdes över hela sin längd ned till berggrunden, som bestod av Frölundagranit. Över denna inbäddade i en jordfyllnad låg rösestenarna. I profilens norra del låg de oregelbundet utströdda dels ned på berggrunden, dels uppe i jordfyllnaden, dels så högt att några stack upp över grästorven. I profilens södra del iakttogs dels en del av kistan, dels den omgivande väl packade rösestenen. Den jord i vilken rösestenarna låg bestod av en mo som var från grästorvens underdel och helt ned till berggrunden genomsatt av mull och träkolsstänk. Profilens vegetationsyta bestod av grästorv.

Ö-V-profilen (Ritning 3) var av samma karaktär som norra delen av N-S profilen, d.v.s. underst berggrund, däröver ett lager med mo vilken var genomsatt av humus och träkolsstänk och i vilken rösestenarna låg. Överst grästorv.

Sammanfattning: (Foto 13, 14)

Fornlämningen 23:741 bestod av enstensättning (stenjordsamling) 7 m i diam och 0,2 m hög, som låg på ett mindre bergsparti i Tynneredsdalens norra del. Den bestod av rösestenar 0,1 - 0,8 m stora, vilka blandade med mojord låg på berggrunden och under en grästorvsyta. Mon var uppblandad med mullelement och träkolsstänk i hela sin volym. I stensättningens SÖ del fanns en utrasning ned i en klyfta i berggrunden. Anläggningen hade lagts ovanpå en mindre klyfta i sin västra och en svacka i berggrunden i sin östra del. I anläggningens södra hälft var stenen väl packad och täckte en kistkonstruktion av liggande hällar. Kistan var fylld i botten med ett lager av småsten.

Fynden bestod främst av krukskärvor samt enstaka kol- och hartsbitar. Samtliga fynd framkom under grästorven ovanpå rösestenarna eller i jordfyllnaden mellan och under stenarna i röset. I samband med kistan framkom också enstaka fynd av krukskärvor och träkol. Några gravgömmor iaktogs ej i anläggningen med undantag för kistan. (Tolkning: Krukskärvorna kan ha följt med jordfyllnaden då den tillsammans med stenen uppkastades till en gravanläggning runt kistan. Krukor eller delar av krukor kan ha krossats ovanpå röset.)

Specialundersökning 1.

Omedelbart NO det impediment på vilket anläggningen 741 var belägen framkom vid avbaning för en väg en sotgrop under matjorden och på alven som på detta ställe bestod av lera. Diameter ca 0,5 m. Fynden bestod av 250 g flinta; avslag och avfall. Dessa låg i och omkring sotgropen.

Specialundersökning 2.

Då avbaning ägde rum på åkern NV det impediment på vilket anläggningen 741 var belägen gjordes kontinuerliga kontroller i den avbanade jorden. Därvid framkom följande fynd: (fynd nr 57 i fyndtabellen) keramik, lerklining och 25 g avslag och avfall av bearbetad flinta samt kvarts 8 g.

Fyndens läge. (Jfr ritning 1)

Fynden som huvudsakligen bestod av krukskärvor och krukflagor samt enstaka träkols- och hartsbitar låg i fem olika fyndlägen.

1. Mellan de övre stenarna i röset. Fynd nr 1-17, 30, 33-35, 38-39. Dessa fynd framkom huvudsakligen vid bortrensningen av grästorven som täckte röseytan. De låg därvid nedkilade i springorna mellan de övre stenarna i röset.
2. Bland stenarna inuti röset. Fynd nr 26-29, 40-41, 43-44, 46-47, 49, 54-55. Dessa fynd framkom vid uppbrytandet av rösestenen ned till berggrunden. De låg således i jordfyllnaden mellan stenarna.
3. I jordfyllnaden direkt ovanpå berggrunden. Fynd nr 25, 31-32, 36-37, 42. Fynden gjordes i jordfyllnad direkt på berggrunden utan någon mellanliggande rösesten.
4. I samband med kistan. Fynd nr 48, 50-53. Fynden låg på småstenspackningen i kistan eller i samband med kisthällarna.
5. Direkt under kisthällarna och på berggrunden: fynd 56.

Endast ett fynd (nr 9) innehöll fragment av brända ben. Osteologisk undersökning av intendent J. Lepiksaar, Naturhistoriska Museet, Göteborg, gav: "människa?".

Göteborg den 21 mars 1966

Carl Cullberg
/Carl Cullberg/

Fyndtabell. (vikten anges i gram)

	A	B	C	D	E	
INV. NR	Fynd	Oorn. keramik	Orn. keramik	Br. ben	Harts	Övrigt
48628:	1	12				
	2	6			1	
	3	10				1 st Kantfragment
	4	26	2			
	5	6				
	6	31				
	7	105				3 st Kantfragment
	8	7				1 st Kantfragment
	9	176		1		Ost.best.(Lepiksaar):människa?
	10	14				
	11					Avslag m. retusch
	12					Klubba av amfibolit=(diorit) med skafträna
	13	10				1 st Kantskärva
	14	40			2	Eldslagningssten, flinta
	15	2				
	16	4				
	17	88	6			2 st oorn. Kantfragment
	18					Järnkil
	19	12				
	20	31				
	21	9				
	22	2				
	23					Sänke av täljsten
	24	6				
	25	6				
	26	1				
	27	2				
	28	32				
	29	2				
	30	4				
	31	9				
	32					Spånskrapa
	33	24				
	34	8				
	35					Pärta, bärnsten
	36	23				
	37	26				1 st Bottenskärva
	38	11				
	39	2				

Fyndtabell (forts.)

		A	B	C	D	E
INV.NR	Fynd	Oorn. keramik	Orn. keramik	Br. ben	Harts	Övrigt
48628:	40	6				
	41	2				
	42				< 1	
	43	14				
	44	6				
	45	vakant nr				
	46	23				
	47	2				Lerklining 11 g ? (pagn. av benk?)
	48	43			20	
	49	2				
	50	34				
	51	41				
	52				2	
	53	3				
	54	9				Slagg 7 g
	55	3				
	56	1				Träkol 3 g
	S:a	934	8	1	25	
	Spec. undersök- ning 2					
48628:	Fynd 57	30				Lerklining 80 g
	Total- summa	964	8	1	25	

Dessutom framkom inom anläggningen flinta, vilken insamlades utan närmare fyndangivelse:

48628: Fynd : 58.E 1 st Förarbete till tångepilspets 1 g
 : 59.E 1 st Skivskrapa 8 g
 : 60.E 14 st Avslag med bearbetning 275 g
 : 61.E 8 st Kärnor och Knutor 700 g

:62E Därjämte 12.101 g Avfall och avslag
 :63E 600 g Kvarter.

} ~~oss! överfört till beprövade.~~

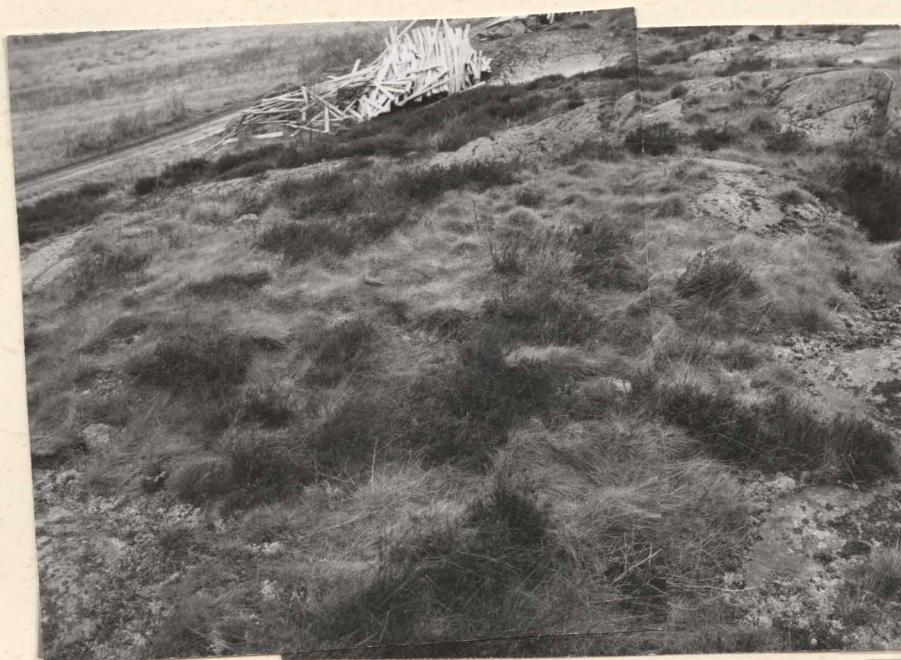

1

neg.nr (x9: 6223)

Anläggningen före avtorvningen.
Från V.

B 2000

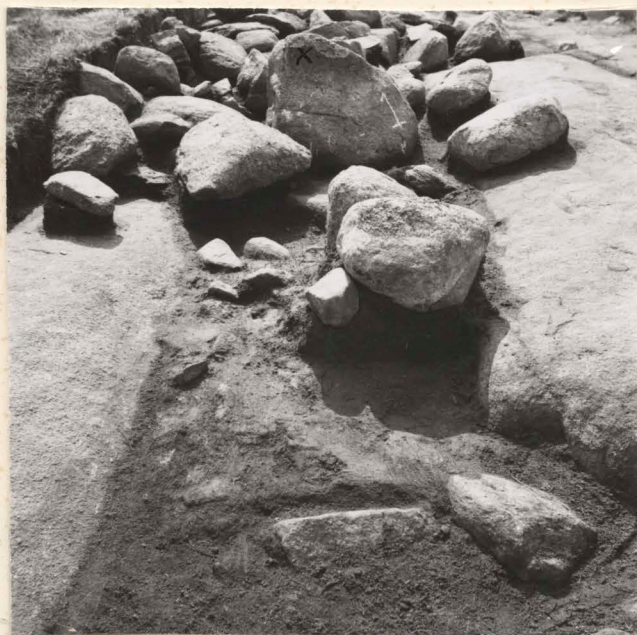

2

neg.nr (x9: 6224)

Anläggningen före avtorvningen. Från S.
Jmfr foto 4.

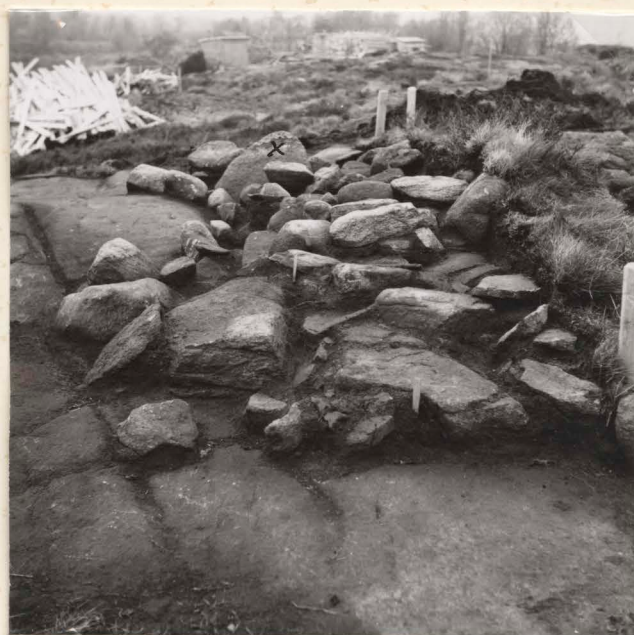
B 2001

3

Område V från N
I förgrunden klyftan

neg.nr
(X 9: 6225)
B 2002

4

Område V från S.
I förgrunden den vällagda
stenpackningen.

neg.nr
(X 9: 6226)
B 2003

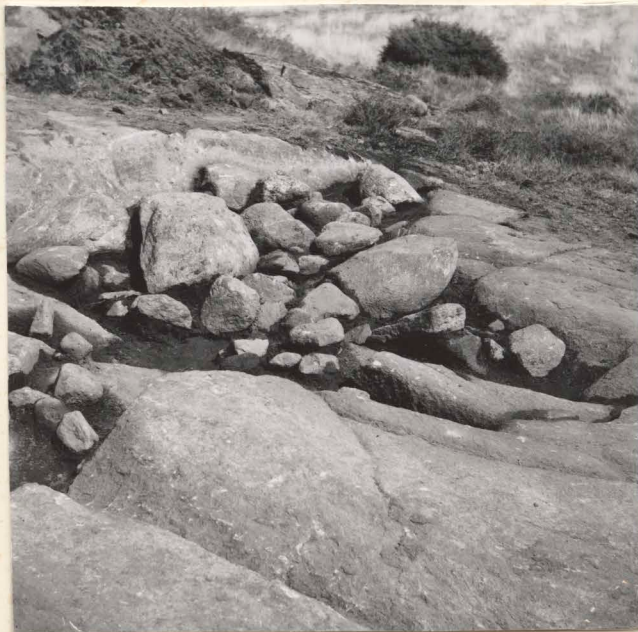
Med kryss markerad sten återkommer på båda fotona.

5.

Område Ö från Ö.

neg.nr
(X 9: 6227) **B 2004**

6

neg.nr (X9: 6228) B 2005

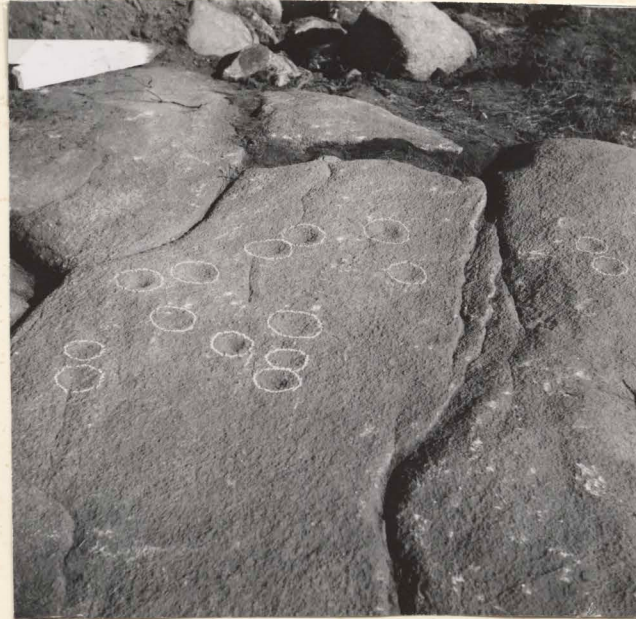
Område SÖ från V

7

neg.nr (X9: 6229) B 2006

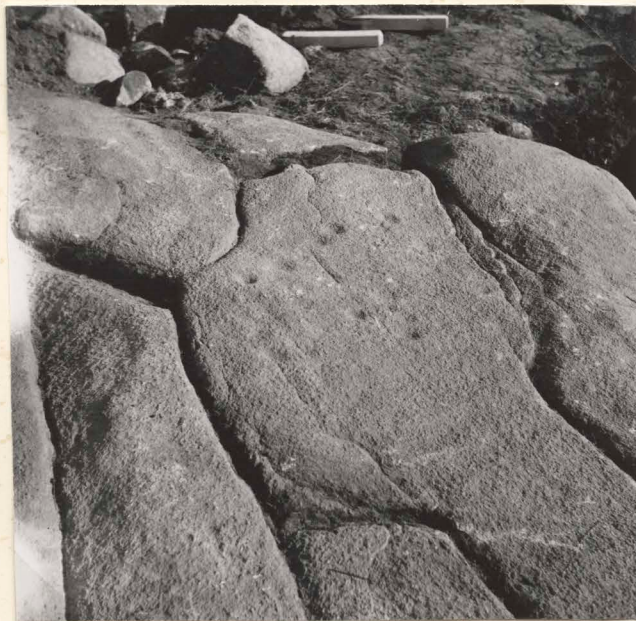
Område Ö:s SV-del från S.
Till vänster profilbalken.
Platsen för fynd 9 markerad.
Jfr i övr. fyndkarta.

8

neg.nr(X9: 6230) B 2007

Skålgroparna från S. Kritmarkerade.
Jmfr foto 13.

9

neg.nr(X9: 6231) B 2008

Skålgroparna från S utan markering.
Jmfr foto 13.

10

neg.nr (X9: 6232)

B 2009

Kistan från S.
Bottenlagret utgrävt till hälften.

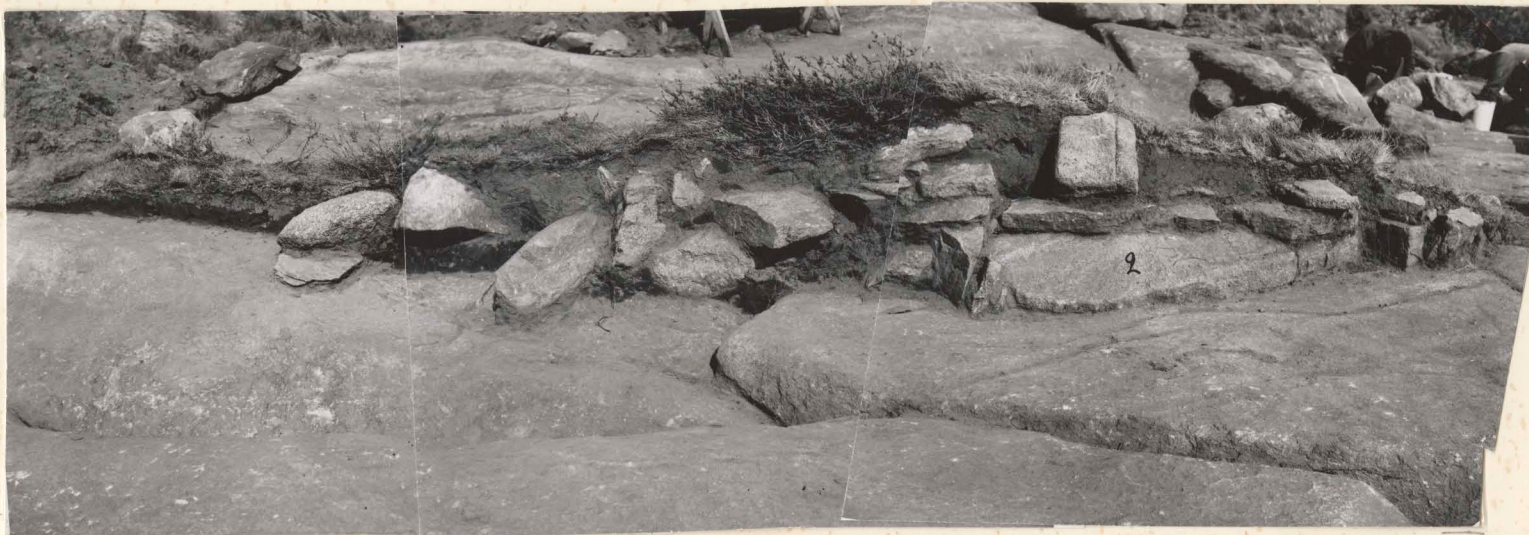

11

neg.nr (X9: 6233 a)

B 2010

Kistan från S.
Häll 4 i rekonstruerat läge.

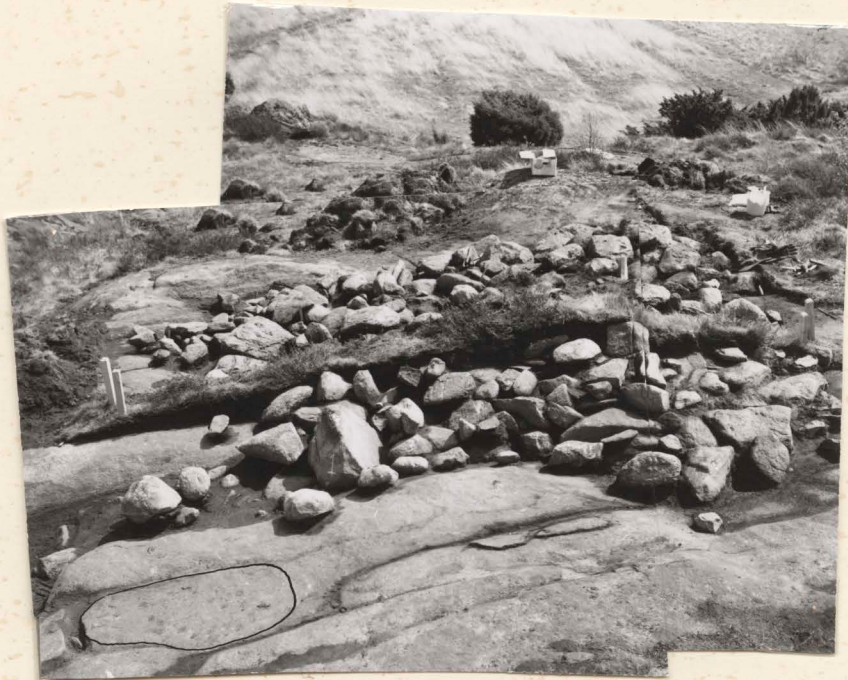

12

neg.nr (+9:6234) B2011

N-S-profilen från V.

Häll 2 i kistan markerad.

13

neg.nr (X9: 6235) B2012

Översikt över anläggningen från V.
Område SÖ ännu ej avtorvat.
Platsen för skålgroparna markerad.

14

neg.nr (X9: 6236) B2013

Översikt över hela anläggningen från NÖ

~~23:741~~

3.

från S.

neg.nr(9:5577) B2014

från NO

neg.nr(9:5578) B2015

Kistan i stensättningen nr 741.
Från N. Foto Kjerstin Cullberg
Fig.25 i FYND 1964.